

**A FALI GYÍK — LACERTA MURALIS LAUR. —
VESZPRÉM VÁROSI ELŐFORDULÁSA**

BALI JÓZSEF
Szilágyi Erzsébet Általános Iskola, Veszprém

Abstract: Locality data from town Veszprém confirm literary ones on the habitat behaviour of common wall lizard. Most specimens can be observed on the walls of the small houses of the „old town”, on their stone-walls and on sunny jointed limestone rocks. Common wall lizard seems to be in the first place a dweller of man-made structures. Several localities revealed up to now in the closed woodlands of the Bakony mountains prove the wide ranging ecological tolerance of this species, which can be considered only as an adventative element of its fauna. On the basis of the up to now revealed locality data from the Bakony mountains common wall lizard seems to have only a restricted distribution in these mountains and it can not be declared as a characteristic species of its herpetofauna.

Bevezetés

A Bakony hegység herpetofaunájára is vonatkozó korábbi, szórványos adatokat „A Bakony természeti képe” kutatási programban 1963 óta dolgozó MARIÁN és SZABÓ összegezték, az „Adatok az Északi-Bakony herpetofaunájához” c. dolgozatukban (1968). Sem a korábbi munkák, sem a Bakonyban ezt a nagy részét feldolgozó vizsgálat nem említi a *Lacerta muralis* LAUR. jelenlétét, mint ahogy hiányzik a fajra vonatkozó adat SZABÓ: „Adatok a Bakony hegység gerinces faunájához” c. munkájából is (1973). A IV. Bakony-kutató Anketén, MARIÁN (1972) a hegyvidék herpetológiai kutatásáról szólva így fogalmaz, „... a fali gyík számára alkalmas biotópok inkább a Déli-Bakony legdélibb részén, még inkább a Balaton-felvidéken vannak”. Az intenzív kutatások eredményeként, a következő anketén BANKOVICS (1974) már a fali gyík kimutatott lelőhelyeiről számolhatott be. A prioritás tényét, ILOSVAY és SZITTA kutatásainak ismertté válása döntötte el. Elsőként a két kutató gyűjtötte (BAKONYBÉL, 1972. VII. 22.) és írta le a fali gyíkot a Bakony területéről, s ezt egy tudományos diákköri dolgozatukban publikálták (EGER, 1973). A fajra vonatkozó bakonyi adatokat BALI (1976) a VI. Bakony-kutató Anketén összegezte.*

A terjedelem szűkítése érdekében a következő rövidítéseket alkalmazom:
gy = gyűjtve; mf = megfigyelve; pld = példány; juv = fiatal pld.; reg = regenerálódott farkú

A dolgozat elkészítéséhez nyújtott segítségért DR. MARIÁN MIKLÓSNak, DR. TÓTH SÁNDORNAK és ILOSVAY GYÖRGYNEK jár őszinte köszönet.

* TÓTH S. a közelmúltban fényképgyűjteményének rendezése közben ráakadt az Odvaskő-barlang fölötti sziklákon 1970. V. 14-én a fali gyíkról készített fekete-fehér felvételekre. Ez a tény némileg módosítja a szerző által a faj bakonyi felfedezésének történetéről leírtakat (a szerkesztő megjegyzése).

A fali gyík — *Lacerta muralis* LAUR. — eddig ismert lelőhelyei a következők:
(1. sz. térképvázlat)

1. Bakonybél; Gát-hegy, 1972. VII. 22. (ILOSVAJ—SZITTA) gy;
2. Bakonybél—Németbánya; a Messzi-kút és a Gyökér-kút közötti útszakasz, 1972. VII. 25. (ILOSVAJ—SZITTA) mf.
3. Bakonybél; Odvaskő, 1972. VIII. 27. (BANKOVICS) gy.
4. Badacsony; 1973. X. 1. (TÓTH S.) gy.
5. Porva; Kőris-hegy, 1973. X. 7. (BANKOVICS) 2 pld gy.
6. Bakonybél; Ördög-lik sziklakibúvásai, 1974. II. 17. (BANKOVICS) 5 pld mf.
7. Bakonyháza; Gaja-patak mente, 1974. VIII. 29. (TÓTH S.) mf.
8. A Bakonyi Természettudományi Múzeum (ZIRC) anyagában levő további fali gyík-példányok Veszprémből származnak, s közülük 6 pld-t BALI, 1 pld-t pedig ILOSVAJ gyűjtött (1976).

A veszprémi lelőhely felfedezése

A bevezetésben vázoltak egyértelműen rámutatnak arra a céltudatos kutatómunkára, amely az egyes bakonyi részterületek biotópjainak sokoldalú vizsgálatával a várható faj-előfordulását is megjelöli. Ehhez társul az a biztató és irányító emberi kapcsolat, amely a fali gyík megtalálása esetében MEGYERI JÁNOS tanszékvezető főiskolai tanár, és MARIÁN MIKLÓS, a szegedi „Móra Ferenc” Múzeum tudományos főmunkatársa személyében ILOSVAJ GYÖRGY és SZITTA TAMÁS biológus hallgatókat a szép szakmai sikerhez segítették. Magam, „A Bakony természeti képe” kutatóprogramban végzett munkát szaktanári továbbképzésem egyik leghatékonyabb formájának ítélem.

A fali gyík Veszprém városi első lelőhelyének felfedezéséhez egy tanár kollégám diákjai adták a kiindulópontot: körülírták a helyet, ahonnan a gyíkokat szemlélítésre hozták. A lelőhely, a Fenyves utca egyik sziklatámfalának bizonyult. Ezt követően, a vár alatti óváros szinte valamennyi öreg, romos kerítését, apró házacsckáját átvizsgáltam, s a fali gyík jelenlétét a város több pontján sikerült igazolnom.

A vizsgált terület természeti viszonyai

Veszprém városa a Bakonyból leereszkedő Nagymező terméketlen dolomitpusztasága, és a Balaton szintje fölé kimagasodó fennsík lankája között bevágódott vízgyűjtő törszóna mentén épült. A Veszprémi-fennsík csaknem geometriai közepén, a Séd patak két partján fekszik. A Herend felől érkező Séd, a dolomitokat mélyen bevágta. A létrejött aszimmetrikus völgy tengerszint feletti magassága 222 m. A város közvetlen környékén, a Betekints-völgy mellett ez a magasság 278 m. A város, a Déli-Bakony és a Balaton-felvidék közötti település. A Bakony legközelebbi csúcsa a Papod, a Balaton partja pedig dél felé 12 km-re húzódik (TÓTH L. 1968). Ha a városról készített térképvázlatot tekintjük át, akkor a következőket állapíthatjuk meg: Az Aranyos-völgy, a Buhim-völgy, az Úrkúti-sétány, és a várral mintegy összefüggő Benedek-hegy térségét tekinthetjük a *Lacerta muralis* LAUR. eddig megismert előfordulási helyeinek. (2. sz. térképvázlat.) A terület feltárt lelőhelyei a következők: Fenyves, Remete, Méhes, Pajta, Árpád, Kertalja, Úrkút, Kőd utcák, valamint a Jutas-erdő, a „Papkert”, a régi városi fürdő és a víztározók betonhasadécai, a Benedek-hegy és a Patak tér. ILOSVAJ 1976-ban a város sétálóutcáján, a Kossuth utcán is talált egy sérült fali gyík-példányt, feltehetően a közeli műemlék templomocskát övező régi, romos falakról származóan.

Az 1976. IV. 1-től 1979. VIII. 20-ig terjedő időszakban 100-nál több alkalommal jártam be az előzőekben leírt területeket, illetve figyeltem Veszprém városban a fali gyík előfordulását. Az élőhelyek minden esetben behatárolható kőfalak, kerítések, sziklatámfalak, sziklacsoportok, ill. utcák voltak, s ezek a lelőhelyek pontosítását megkönnyítették.

Az 1976-ban tett megfigyelések:

Fenyves u. betontámfala: Április 1—22 között 5 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—8.

Május 12—27 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 8—11.

Június 5—26 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—7.

Július 1—29 között 4 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 8—16.

Augusztus 4—18 között 4 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma 3—9.

Szeptember 7—12 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma 13—18.

Októberben nem végeztem megfigyelést.

November 7-én a megfigyelt pld-k száma 17. Egy nagyobb hasadéknál.

Remete utca: A városi kertészet kőkerítése, és a Pajta utcára forduló sarki, magas kőlabazatú házfal.

Április 3—30 között 4 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma 2—5.

Május 1-én a megfigyelt pld-k száma: 3.

Június 24-én a megfigyelt pld-k száma: 1.

Július 29-én a megfigyelt pld-k száma: 1.

Augusztus 4—17 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma 3—3.

Szeptember 7—12 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 2—2.

Októberben megfigyelést nem végeztem.

November 7-én a megfigyelt pld-k száma: 5.

Pajta utca: Április 21—22 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—4.

„Papkert” romos kőkerítése: Április 21—22 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—2.

Június 5-én a megfigyelt pld-k száma: 1.

Köd utca: Május 1-én a megfigyelt pld-k száma: 2 (jув).

Régi fürdő, víztározó: Május 1—12 között 4 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—6.

Szeptember 12-én a mf-t pld-k száma: 2.

Árpád utca: Május 17-én a megfigyelt pld-k száma: 3.

Június 5-én a megfigyelt pld-k száma: 2 (1 pld reg).

Kertalja utca: Augusztus 9—13 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—7.

Szeptember 7-én tett megfigyelés: a terület lebetonozása — járdák, lépcsők kiképzése — a fal gyíkok elhúzóását, és feltételezhetően néhány példány pusztulását eredményezte.

A Benedek-hegyről az Űrkút utca felé vezető lépcsősor bal oldali sziklacsoportja: Szeptember 10—12 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 2—5.

Az 1977-ben tett megfigyelések:

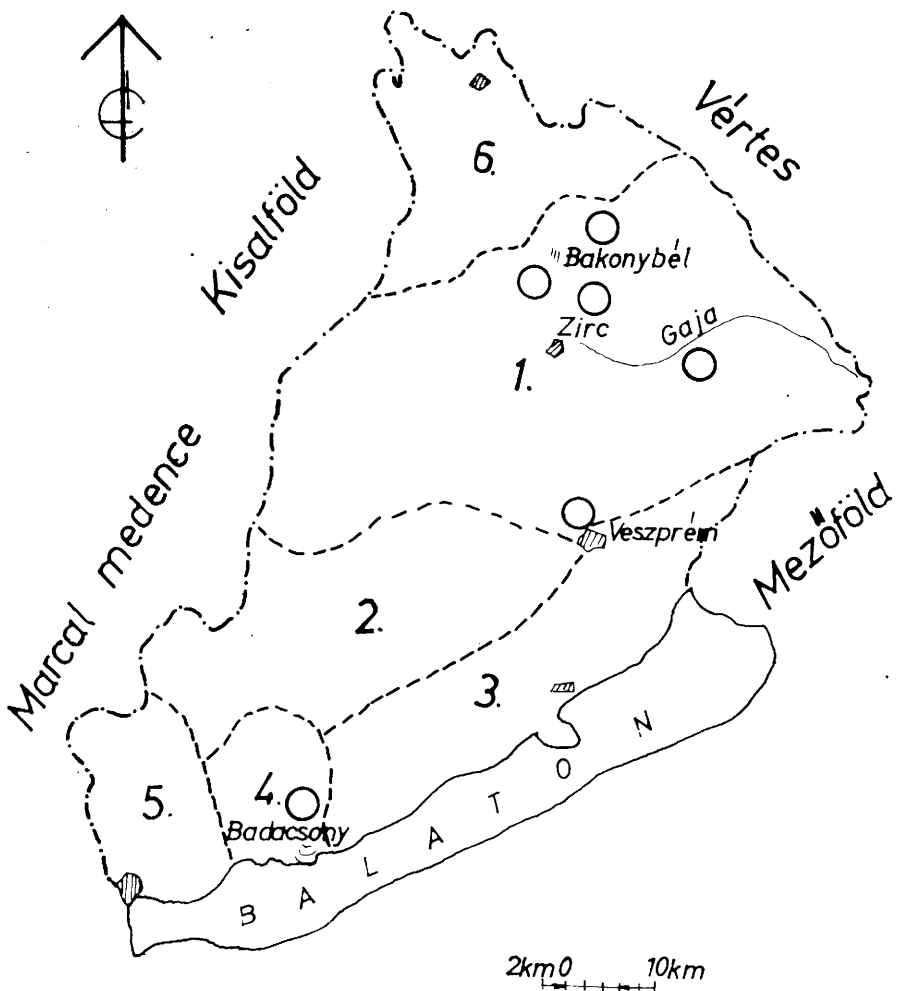
Fenyves utca betontámfala: Március 11—26 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 4—11.

Április 4—29 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 17—23 (5 pld reg).

Május 2—19 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 7—13.

Június 3—22 között 4 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 9—16.

Július 1—30 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 5—22.

1. Északi (Öreg) - Bakony

2. Déli - Bakony

3. Balaton - felvidék

4. Tapolcai - medence

5. Keszthelyi - hegység

6. Bakonyalja a Pannonhalmi - domsággal

Jelmagyarázat

--- a Bakony határa

--- a Bakony részterületeinek határa

○ faligyűjtő hely

Augusztus 18—25 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 4—10 (2 pld juv).
Szeptember 4—17 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 3—11.
Október 1—22 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—7.
November 4—6 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 9—11.

Remete utca: a városi kertészet kőkerítése, és a Pajta utcára forduló magas kő-lábazatú házfal.

Március 11-én a megfigyelt pld-k száma: 1.
Április 16—20 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 4—7.
Május 1—19 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 8—10.
Június 15-én a megfigyelt pld-k száma: 2 (1 pld juv).
Július 9—30 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—3.
Augusztus 25-én a megfigyelt pld-k száma: 9 (2 pld reg).
Szeptember 17-én a megfigyelt pld-k száma: 2.
Október 1-én a megfigyelt pld-k száma: 1.
November 6-án a megfigyelt pld-k száma: 4.

Méhes utca: Március 26-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Április 16-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Május 2-án a megfigyelt pld-k száma: 4.
Június 3—4 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—5.
Július 30-án a megfigyelt pld-k száma: 2.

Pajta utca: Március 26-án a megfigyelt pld-k száma: 4.
Április 4-én a megfigyelt pld-k száma: 1.
Június 5-én a megfigyelt pld-k száma: 7.
Július 1-én a megfigyelt pld-k száma: 3 (1 pld juv).
Szeptember 4—22 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—3.

Papkert romos kőkerítése: Március 26-án a megfigyelt pld-k száma: 1—3.
Április 20—29 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 2.
Május 2-án a megfigyelt pld-k száma: 2.
Augusztus 18-án a megfigyelt pld-k száma: 4 (2 pld reg).
November 6-án a megfigyelt pld-k száma: 1.

Köd utca: Április 4—29 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—2.
Május 18-án a megfigyelt pld-k száma: 6.
Június 15-én a megfigyelt pld-k száma: 3.
Augusztus 18-án a megfigyelt pld-k száma: 1.

Régi fürdő, víztározó: Április 4—29 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 2—3, 3—7.
Május 19-én a megfigyelt pld-k száma: 11.
Június 15-én a megfigyelt pld-k száma: 9.
Augusztus 18-án a megfigyelt pld-k száma: 4 (1 pld reg).

Árpád utca: Március 26-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Április 16-án a megfigyelt pld-k száma: 4.
Május 2—12 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—7.
Július 1-én a megfigyelt pld-k száma: 3.
Szeptember 17-én a megfigyelt pld-k száma: 1.

1. ábra: A Bakony természetföldrajzi tájbeosztása a faligyik-lelőhelyekkel
Abb. 1: Die naturgeographische Regioneinteilung des Bakony-Gebirges
mit den Fundorten der Mauereidechse.

Kertalja utca: Március 11-én a megfigyelt pld-k száma: 2 juv.
Május 2-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Június 4—5 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 3—7.
Július 30-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Augusztus 18—22 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—2.

A Benedek-hegyről az Űrkút utca felé vezető lépcsősor bal oldali sziklacsoportja:
Május 19-én a megfigyelt pld-k száma: 4.
Június 3-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Űrkút utca: Július 1-én a megfigyelt pld-k száma: 3.
Augusztus 25-én a megfigyelt pld-k száma: 8.

Az 1978-ban tett megfigyelések:

Fenyves utca betontámfala: Április 2—22 között 2 alkalommal figyeltem meg.
A pld-k száma: 9—17.

Május 1—26 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 4—19.
Június 3—29 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 4—24.
Július 29-én a megfigyelt pld-k száma: 7.
Október 6-án a megfigyelt pld-k száma: 11.

Jutas-erdő: Április 12—16 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma:
2—4.

Május 1—26 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—4.
Június 21—29 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 2—3.
Július 17—29 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 2—5.
Augusztus 1—26 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—3.
Szeptember 8—9 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—2.

Remete utca: Április 2—22 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma:
6—9.

Május 3-án a megfigyelt pld-k száma: 4.
Június 22-én a megfigyelt pld-k száma: 2.
Augusztus 21-én a megfigyelt pld-k száma: 5.

Méhes utca: Május 1—3 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—1.
Szeptember 3-án a megfigyelt pld-k száma: 1.

Pajta utca: Április 12-én a megfigyelt pld-k száma: 3.
Május 3-án a megfigyelt pld-k száma: 6 (2 pld reg).
Július 20-án a megfigyelt pld-k száma: 1.
Augusztus 21-én a megfigyelt pld-k száma: 2.
Szeptember 3-án a megfigyelt pld-k száma: 4.

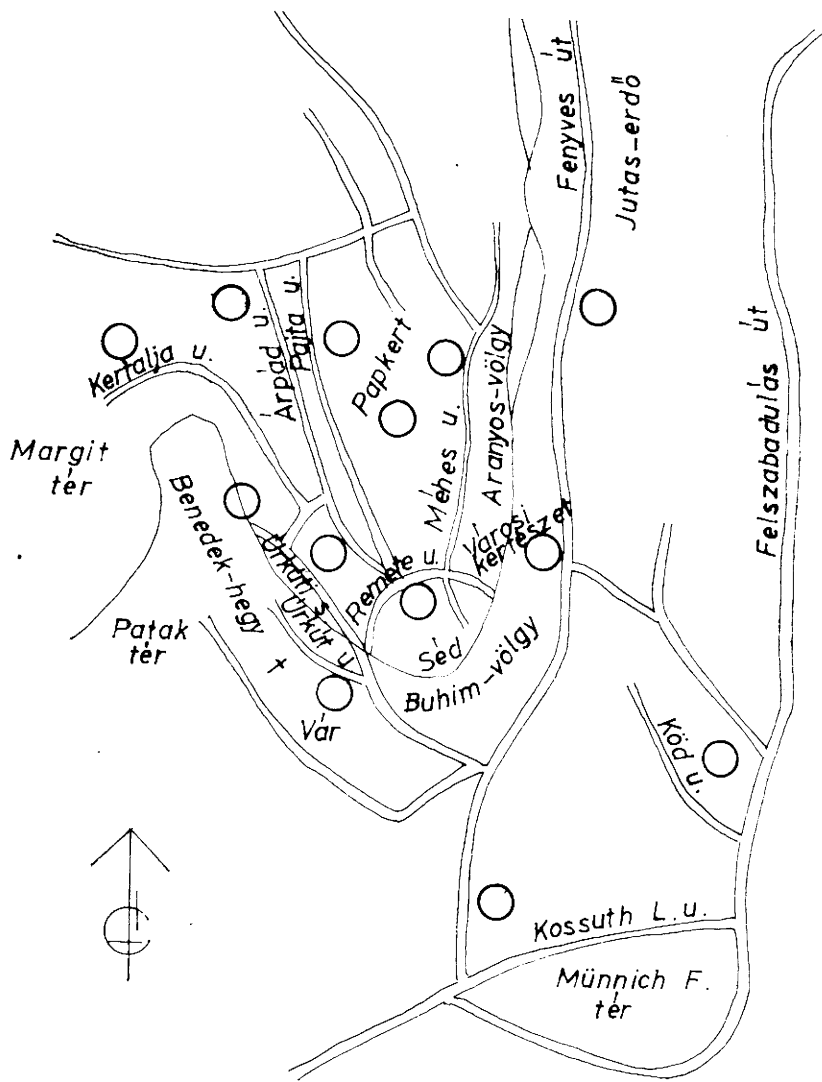
Kertalja utca: Május 3-án a megfigyelt pld-k száma: 2.
Augusztus 8-án a megfigyelt pld-k száma: 4 (1 pld juv).

Patak tér: Június 3—7 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma 4—5.

Fenyves utcai malom kökerítése: Május 11-én a megfigyelt pld-k száma: 4.
Június 29-én a megfigyelt pld-k száma: 4.
Szeptember 8-án a megfigyelt pld-k száma: 2.

Felszabadulás út 59. szám (a lakótelepi épület lábazatán) Július 31-én a megfigyelt példányok száma: 1.

Benedek-hegy: Augusztus 8—21 között 2 alkalommal figyeltem meg. A példányok száma: 3—9.

Jelmagyarázat

○ fali gyík lelőhely

0 100 200m

2. ábra: A fali gyík (*Lacerta muralis* LAUR.) Veszprém városi előfordulása
 Abb. 2: Das Vorkommen der Mauereidechse (*Lacerta muralis* LAUR.)
 in der Stadt Veszprém

Az 1979-ben tett megfigyelések:

Fenyves utca betontámfala: Május 6-án a megfigyelt pld-k száma: 19.

Jutas-erdő: Április 17—25 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—3.

Remete utca: Június 3-án a megfigyelt pld-k száma: 6 (1 pld reg).

Méhes utca: Július 5-én a megfigyelt pld-k száma: 5.

Patak tér: Június 18-án a megfigyelt pld-k száma: 3.

Fenyves utcai malom köckerítése: Július 21—24 között 2 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 5—13.

Augusztus 2—20 között 3 alkalommal figyeltem meg. A pld-k száma: 1—5.

A Fenyves utcán végzett gázvezeték fektetése a sziklatámfalon megfigyelt, s az eddig legnagyobb egyedszámúnak ismert állományban tett igen komoly pusztítást. Ennek felmérését 1980 tavaszától tervezem elvégezni.

Ökológiai és etológiai megfigyelések

DELY (1978) megállapítja, hogy a fali gyík főleg köves, sziklás domb- és hegyoldalon, régi romos épületek és falak közelében, valamint elhagyott kőfejtők és kőbányák környékén található. A Veszprém városban megismert előfordulási helyek megerősítik a fenti megállapítást. A Bakonyban is a napsütésnek kitett, repedezett mészkösziklákon, öreg kőfalakon, kerítéseken élnek ezek a kis hullók. A vár alatti apró házak körtartozékain több, de nem elszigetelt állományt alkotnak. Többségükben tehát építményeken élnek. A városban a fali gyíknak éppen az ember teremtett élőhelyet! Jogos az „urbánus” elnevezés. Területjárásaim során egyrészt magatartásbiológiai, másrészt táplálkozásbiológiai tapasztalatokat szereztem. Meleg, napfényes, szélcsendes időben igen élénkek. A sziklakibúvásoknál (Benedek-hegy), a támfalaknál a repedések biztonságában sütkéreznek. Gyakran a kőfalra boruló növényzet takarásában, vagy közelségében mozognak. Az eddig ismert élőhelyeiken leggyakrabban az ördögcérna (*Lycium halimifolium*) biztosítja a búvóhelyet. Különösen kifejezett ez a Fenyves utcai sziklatámfalnál, a Remete és a Méhes utcai falakon, meg a Papkertben. Az utóbbi élőhelyen a fekete bodza (*Sambucus nigra*) is hasonló jelentőségű. A nagyobb sziklahasadékokban több példány is él.

DELY (1978) a faj téli álmára való húzódását október végére, tavaszi előbújását pedig április elejére teszi. Ezért érdekes, hogy 1976 őszén még XI. 7-én sikerült mozgó állatokat megfigyelnem. A már hűvös, szeles októberi visszahúzódást követően a november eleji rövid déli napsütéskor 14 példány jött elő egyetlen hasadékból. Közülük 5 példány egészen fiatal volt. Ez a megfigyelés felveti bennem a fali gyíkok együttes telelésének a gondolatát. Ezt a felvetésemet megerősíti tavaszi megjelenésük is. Téli pihenésükből ébredve lassú mozgással foglalják el a kisebb hasadékokat, fal alatti lyukakat. A máskor fényes, csillogó testű kis állatok, közetmálladéktól „porosan” — többségük vedlésben — több helyen is egy nagyobb hasadékból jöttek elő. A faj etológiájára vonatkozó új adat, hogy a szakirodalomban (DELY; 1978) megjelölt időponttól (április eleje) eltérően a tavaszi előbújást 1977-ben már III. 11-én sikerült megfigyelnem. Sajátos látványt nyújtanak, ahogyan a biztonságot nyújtó fedezékből zsákmányra lesve, mintegy „kilógnak”. Leggyakrabban bodobács fajokat (*Pyrhocoris* sp.) fogyasztanak: rendkívül ügyesen nyelik le ezeket az apró rovarokat. Láttam medvelepke-faj (*Arctia* sp.) szőrös hernyójának zsákmányolását. Egy kifejlett giliszta (*Lumbricus* sp.) lenyelése 4 percig tartott. Többször megfigyeltem, hogy az egészen fiatal példányokat zsákmányként üldözik a nagyobbak. Egy alkalommal kisebb csigafajt roppantott össze egy fali gyík. Feltehetően avarcsiga (*Helicella obvia*) volt.

A fali gyíkok Veszprém városi megfigyelése új adattal gazdagította a rézsiklóra (*Coronella austriaca*) vonatkozó ismereteket is. 1977. IV. 22-én, a Remete utca magas

kölábazatú házfalán gyikokra vadászó példányt figyeltem meg és gyűjtöttem be, amelyet a Bakonyi Természettudományi Múzeumnak (Zirc) adtam át.

A fali gyík veszprémi állományainak egy része zavartalanul él. Kivételt képez azonban az eddigi legnépesebb (18—20 pld) állomány helyzete, a Fenyves utca szikla-támfalán. A fali gyikok a húsfeldolgozóhoz érkező dübörgő teherautók, a falhoz is csapódó hatalmas pótkocsik zaklatásának, s legújabban (1979) a gázvezeték építésével járó földmunkák rombolásának-pusztításának vannak kitéve. Veszélybe kerültek a Kertalja utca (1976) és a Benedek-hegy (1977) sziklacsoportján élők, ahol feltehetően területnyerési célból a sziklát megbontották. Ez az állomány áthúzódott a közeli Űrkút utca házfalaira, kerítéseire. A Fenyves utcai támfalon élő fali gyikok a közeli öreg, romos malom épületére húzódtak. Az említett helyeken félnék az állomány, s mivel pusztulásukkal is számolni kell, javaslom e néhány terület kiemelt védelmét.

A fali gyík a legújabban kimutatott bakonyi hullók közé tartozik, nyilvánvaló tehát, hogy még kevés a fajra vonatkozó előfordulási adat. A fali gyík dél-európai, észak-afrikai és kisázsiai állat, ott mindenhol gyakori (LOVASSY, 1927). Hazánkban csak szórványosan fordul elő. A fajt nemcsak Veszprémben, hanem a Balaton-felvidéken és az Északi-Bakonyban is megtalálták. Az ismert lelőhelyi adatok egybevetése után megállapítható, hogy a fali gyík hazai viszonylatban tág tűrőképességű faj. Hegyvidékünk faunájának színezőelemeként tartható számon.

A bakonyi előfordulás bizonyítása — benne a Veszprém városi megtalálás — a hazai faunára nézve is új adat. „A Bakony természeti képe” c. kutatóprogramban folyó faunázás vizsgálatok minden bizonnyal a fali gyík további élőhelyeit fogják feltárni.

IRODALOM — LITERATUR

- BALI J. (1976): A fali gyík Veszprém városi előfordulásának rövid ismertetése — A VI. Bakony-kutató Ankét anyaga, p. 36—40.
- BANKOVICS A. (1974): A Bakony gerinces faunájának legújabb kutatási eredményei — Az V. Bakony-kutató Ankét anyaga p. 27—31.
- DELY O. GY. (1978): Hüllők — Reptilia — Faun. Hung. 130. Budapest, pp. 120.
- ILOSVAY GY.—SZITTA T. (1973): Újabb adatok az Északi-Bakony herpetofaunájához — Tudományos Diákköri Konferencia anyaga, Eger.
- LOVASSY S. (1927): Magyarország gerinces állatai és gazdasági vonatkozásai. Budapest, pp. 896.
- MARIÁN M. (1973): A Bakony herpetológiai kutatása. — A IV. Bakony-kutató Ankét anyaga — Veszprém megyei Múzeumok Közleményei, 12. p. 34—36.
- MARIÁN M.—SZABÓ I. (1968): Adatok az Északi-Bakony herpetofaunájához a Veszprém megyei Múzeumok Közleményei, 7. p. 409—425.
- SZABÓ I. (1973): Adatok a Bakony hegység gerinces faunájához — A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei, 12. p. 601—609.

**DAS VORKOMMEN DER MAUEREIDECHSE — LACERTA MURALIS LAUR. —
IN DER STADT VESZPRÉM**

Die Angaben über die Herpetofauna des Bakony-Gebirges wird durch den Nachweis der Mauereidechse — *Lacerta muralis* LAUR. — vermehrt. Die Mauereidechse wurde im Bakony-Gebirge als erstes von ILOSVAY und SZITTA eingesammelt (Bakonybél, 22. 7. 1972) und beschrieben (Eger, 1973). Die Bakonyer Angaben dieser Art wurden auf der VI. Enquete der Bakony-Forschung von BALI (1976) bekanntgegeben. In den folgenden 4 Jahren (1976—1979) wurden bezüglich dieser Art im Gebiet der Stadt Veszprém Beobachtungen durchgeführt. Die Zahl ihres Vorkommens nahm in dieser Zeit von Jahr zu Jahr zu. Nach den heutigen Kenntnissen leben die Mauereidechsen in der Strasse mit den meisten alten Häusern in der Altstadt unter der Burg, auf den Dolomithängen um den Séd-Bach und auf den künstlichen Betonbauten. In den vergangenen 4 Jahren wurden mehr als 100 Beobachtungen durchgeführt und es wurden ökologische sowie ethologische Schlussfolgerungen festgestellt. Einige dieser sind auch im Landesvergleich interessant. Die Mauereidechse verzieht sich nach DELY (1978) Ende Oktober zur Winterruhe zurück und erscheint im Frühling Anfang April. Darum ist es interessant, dass am 7. 11. 1976. noch bewegliche Tiere zu beobachten waren. Nach dem Rückzug im kühlen, windigen Oktober folgend kamen in den kurzen, sonnigen Mittagsstunden Anfang November 14 Exemplare aus einer Nische hervor. Diese Beobachtung bringt den Gedanken der gemeinsamer Winterruhe der Mauereidechse mit sich; dieser wird auch durch das Erscheinen im Frühjahr verstärkt. Eine neue Angabe bezüglich der Ethologie dieser Art ist, dass gegenüber des in der Literatur (Dely, 1978) angegebenen Zeitpunktes — Anfang April — es gelungen ist, das Erscheinen im Frühling schon am 11. 3. 1977. zu beobachten.

Im Rahmen der Untersuchungen des Forschungsprogrammes „Das Naturbild des Bakony-Gebirges“ wurde die Mauereidechse nicht nur in Veszprém, sondern auch im Balaton-Oberland und im nördlichen Bakony-Gebirge gefunden. Nach dem Vergleich der bekannten Fundortangaben ist festzustellen, dass die Mauereidechse in Ungarn eine stenöke Art ist. In der Fauna des Gebirges rechnet sie als ein Farbelement.

A szerző címe (Anschrift des Verfassers):

BALI József
H—8200 Veszprém
Felszabadulás u. 59.